

RAZVOJ OBRAMBENOG SUSTAVA REPUBLIKE HRVATSKE NAKON ULASKA U NATO

Blažičko, Jasminka

Professional thesis / Završni specijalistički

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:578050>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij
Sigurnosna politika Republike Hrvatske

RAZVOJ OBRAMBENOG SUSTAVA REPUBLIKE HRVATSKE NAKON ULASKA U NATO

ZAVRŠNI SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Robert Barić

Student: Jasminka Blažičko, MB 115-17/SPRH-PD

Zagreb

veljača, 2021.

Izjavljujem da sam završni specijalistički rad Razvoj obrambenog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u NATO, koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Robertu Bariću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16. - 19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Svi stavovi izneseni u ovom radu isključivo su moji osobni.

Jasminka Blažičko

Sadržaj:

1. Uvod	4
1.1 Struktura rada	5
1.2 Metodologija rada.....	6
2. Općenito o NATO Savezu	7
2.1. Partnerstvo za mir.....	10
2.2. Ključne zadaće Saveza; kolektivna obrana, krizno upravljanje i kooperativna sigurnost	12
3. Pristupanje Republike Hrvatske u NATO Savez	13
3.1. Pristupanje Republike Hrvatske Partnerstvu za mir	13
3.2. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske iz 2002. godine	15
4. Utjecaj članstva u NATO-u na razvoj obrambenih sposobnosti Republike Hrvatske	17
4.1. Obrambeno planiranje u Republici Hrvatskoj.....	18
4.2. Prioriteti i aktivnosti Hrvatske kao NATO članice	20
4.2.1. Podrška regiji jugoistočne Europe.....	21
4.2.2. NATO i rezolucija VSUN 1325 „Žene mir i sigurnost“	21
4.2.3. Konsolidacija i jačanje javne potpore.....	22
4.3. Hrvatska u mirovnim misijama i operacijama NATO-a	22
4.3.1. NATO misija u Afganistanu Resolute Support Mission – RSM.....	22
4.3.2. Operacija NATO-a na Kosovu	23
4.4. Razvoj obrambenog sustava i modernizacija Oružanih snaga Republike Hrvatske.....	24
5. Obrambena industrija kao pokretač razvoja hrvatskog gospodarstva	27
5.1. Obrambena industrija u RH i njezini razvojni smjerovi.....	28
5.2. Izdvajanje Republike Hrvatske za obranu prije i nakon ulaska u NATO Savez	30
5.3. Koristi od Hrvatskog članstva u NATO Savezu.....	32
6. Zaključak	34
Literatura:	36
Sažetak	40

1. Uvod

Tema ovog rada je razvoj obrambenog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u Sjevernoatlantski savez ili NATO¹. O obrambenom sustavu Republike Hrvatske ne možemo pisati bez kratkog osvrtu na osnivanje NATO-a i njegovu transformaciju i ulogu za vrijeme Hladnog rata, novi strateški koncept NATO-a i posthladnoratovsko proširenje. NATO čuva zajedničke vrijednosti saveznica: demokraciju, slobodu pojedinca, vladavinu zakona i mirno rješavanje sukoba te promiče te vrijednosti širom euroatlantske regije.

Od osnutka NATO-a pa do ulaska Republike Hrvatske u NATO trebalo je u kratkom sažetku obuhvatiti zbivanja u periodu od šezdeset godina kako bi se stvorila sveobuhvatna slika o NATO, njegova uloga, prilagodbe i promjene kroz godine nakon osnutka. Pisati o NATO savezu je veliki izazov obzirom na brojnu literaturu domaćih i stranih autora, znanstvene članke, internetske izvore. Prikazati ću ulazak Republike Hrvatske u NATO savez kroz pristupanje Partnerstvu za mir.

U konačnici nastojati ću prikazati utjecaj članstva Republike Hrvatske na razvoj obrambenog sustava i obrambene sposobnosti Republike Hrvatske nakon ulaska u NATO. Koji su prioriteti i aktivnosti Hrvatske kao članice, doprinos Hrvatske kroz sudjelovanje u mirovnim misijama i NATO operacijama.

Koja je uloga Hrvatske u NATO-u, koje su njezine obaveze, te koje su koristi nakon proteka deset godina od ulaska u članstvo. Utjecaj ulaska u NATO na razvoj obrambenih sposobnosti, obrambeni sustav i modernizaciju Oružanih snaga. Kroz kratku povijest obrambene industrije Republike Hrvatske i njezine razvojne smjerove, prikazati ću utjecaj razvoja obrambene industrije na gospodarstvo, te da li smo ulazak u NATO iskoristili za pokretanje razvoja gospodarstva i vojne industrije.

Kroz obrambeni proračun Republike Hrvatske dat ću obuhvatnu sliku izdvajanja za obranu prije i nakon ulaska u NATO.

¹ North Atlantic Treaty Organisation.

1.1. Struktura rada

U prvom poglavlju prikazana je struktura i metodologija rada.

Razvoj obrambenog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u NATO ne možemo prikazati bez kratkog osvrt na potrebe nastanka NATO Saveza i bez uvida u prilike u kojima je nastao. Koji je utjecaj članstva Republike Hrvatske u Savezu na razvoj obrambenih sposobnosti, obrambeni razvoj i modernizaciju Oružanih snaga.

U drugom poglavlju obrađena je i tema Hladnog rata te politički kontekst nastanka Sjevernoatlantskog Saveza. Obzirom da u Hladnom ratu nije bilo vojnih intervencija sve do raspada SSSR-a i Jugoslavije kada je NATO po prvi put vojno intervenirao. Prikazan je kraj Hladnog rata i početak nove NATO strategije. Kroz program Partnerstvo za mir postavljeni su zahtjevi koje zemlja partner treba ispuniti kako bi u budućnosti mogla postati članicom Saveza. Zatim prikazane se zadaće Saveza i „politika otvorenih vrata“ kao jedna od temeljnih politika NATO-a.

U daljnjem tekstu, u trećem poglavlju prikazan je pristupni put Republike Hrvatske u NATO, obrađena su pitanja od kad je Hrvatska zemlja partner sa NATO-om, koliko dugo joj je trebalo da pristupi kao država članica, prikazano je pristupanja Republike Hrvatske Partnerstvu za mir. Obrađeni su temeljni ciljevi Strategije nacionalne sigurnosti RH iz 2002. godine.

U četvrtom poglavlju prikazan je utjecaj članstava u NATO-u na razvoj obrambenih sposobnosti RH, obrambeno planiranje u Republici Hrvatskoj, opisane su aktivnost, prioritete i sudjelovanje Hrvatske u NATO misijama. Također, prikazan je razvoj obrambenog sustava i modernizacija Oružanih snaga.

Kroz prikaz izdvajanja Republike Hrvatske za obranu prije i nakon ulaska u NATO, u petom poglavlju, pokušala sam dati sliku u kojem pravcu ide daljnji obrambeni razvoj i modernizacija Oružanih snaga RH. Koja je uloga obrambene industrije kao pokretača razvoja hrvatskog gospodarstva, te koje su koristi od Hrvatskog članstva u NATO Savezu.

1.2. Metodologija rada

U provedbi istraživanja i obradi teme koristila sam opće i posebne znanstvene metode: komparativnu metodu, povijesnu metodu, metodu analize i sinteze, metodu studije slučaja te deduktivnu i induktivnu metoda. Primarni izvori kojima sam se koristila su stručna literatura, znanstveni članci, publikacije znanstvenih i istraživačkih institucija, a u analizi narativa koristila sam se i novinama i internetskim portalima. U manjoj mjeri koristim se i spoznajama iz vlastitog iskustva vojnog specijalista u Ministarstvu obrane.

2. Općenito o NATO Savezu

Sjevernoatlantski savez ili NATO (The North Atlantic Treaty Organisation) nastao je 4. travnja 1949. godine, potpisivanjem Sjevernoatlantskog sporazuma (The North Atlantic Treaty) u Washingtonu. Cilj osnivanja prvenstveno je bilo sigurnosno organiziranje država tadašnje slobodne Europe te njihovo povezivanje u savez sa SAD-om. Njime je stvoren savez radi ostvarivanja kolektivne obrane njegovih članica, a njegova vjerodostojnost počiva na članku 51. Povelje Ujedinjenih naroda², koji potvrđuje neotuđivo pravo svake neovisne države na individualnu ili kolektivnu obranu.

Ciljevi i principi postavljeni su u Preambuli, u skladu sa situacijom u kojoj je pakt stvoren i odnosima koji su postojali u toj fazi međunarodnih odnosa. „*Kao ciljeve svoga djelovanja članice NATO-a su istaknule:*

- *osigurati svoju sigurnost, slobodu, zajedničko nasljeđe i civilizaciju, zasnovane na demokraciji, individualnoj slobodi i poštivanju prava,*
- *udružiti napore članica kako bi se osigurali mir i sigurnost,*
- *pomagati stabilnosti sistema i blagostanja na području Sjevernog Atlantika“* (Vukadinović, Čehulić Vukadinović i sur. 2007: 57).

U skladu sa člankom 2. Sporazuma osnovna uloga NATO-a je očuvanje mira i sigurnosti političkim i vojnim putem u zemljama članicama. Bit Ugovora čini članak 5. Sjevernoatlantskog ugovora kojim je državama članicama zajamčena zaštita u slučaju oružanog napada na neku od država članica.

Ugovor je predvidio da svaka europska zemlja može postati članicom NATO-a ako bude jednoglasno pozvana i prihvaćena i ako položi američkoj vladi, koja je dopozitar ugovora, odgovarajući dokument o pristupanju. Svaka članica može istupiti iz NATO-a pošto protekne jedna godina od kada je najavila svoju odluku (Vukadinović, Čehulić Vukadinović i sur. 2007: 57). Hrvatski sabor je donio *Zakon o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora*³ na sjednici 25. ožujka 2009. godine.

² Povelja ujedinjenih naroda, NN – MU broj 15. od 16.12.1993. i broj 7. od 02.08.1994. – ispravak, čl. 51.; Ništa u ovoj Povelji ne dira prirodno pravo individualne ili kolektivne samoobrane u slučaju oružanog napada na nekoga člana Ujedinjenih naroda sve dok Vijeće sigurnosti ne poduzme mjere potrebne za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Mjere koje članovi poduzmu u vršenju toga prava samoobrane odmah se dojavljuju Vijeću sigurnosti i nipošto ne diraju u ovlasti i dužnosti Vijeća sigurnosti da na temelju ove Povelje djeluje svakog časa na način koji smatra potrebnim za održavanje ili uspostavljanje međunarodnog mira i sigurnosti.

³ Zakon o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora, NN/MU 3/2009.

Razdoblje koje je uslijedilo nakon Drugog svjetskog rata nazvano je razdobljem Hladnog rata, obzirom da nije bilo vojnih sukoba, već su se isti vodili na političkom, gospodarskom i ideološkom području, države su težile izgradnji vlastitih obrambenih sposobnosti kroz vojno i političko udruživanje te kroz utrku u naoružanju. Pojam „Hladni rat“⁴ predstavljao je neprijateljski odnos između tadašnjih komunističkih i nekomunističkih država od kraja Drugog svjetskog rata do raspada SSSR-a.

Raspad SSSR-a, značio je novo razdoblje u kojem se NATO našao pred izazovima te je trebao ponovno pronaći svrhu svog postojanja. Članice NATO-a zaključile su kako im se više isplati održavati NATO nego ga rasformirati i što se pokazalo ispravnim obzirom na događaje koji su uslijedili u 1989. i 1991. godini nakon pada komunizma u istočnoj, srednjoj i jugoistočnoj Europi.

Na sastanku Sjevernoatlantskog vijeća, u Bruxellesu krajem svibnja 1989. godine, a povodom četrdeset godina postojanja, NATO je ocijenjen kao temelj stabilnosti i suradnje. Dokumentom pod nazivom *Deklaracija o izmijenjenom Sjevernoatlantskom savezu odnosno Londonska deklaracija* usvojena je 6. srpnja 1990. godine i predstavlja prekretnicu u povijesti NATO-a, obzirom na odnos prema članicama Varšavskog ugovora. U Deklaraciji je izraženo uvjerenje kako je NATO i dalje potreban i nezamisliv mehanizam transatlantske suradnje te je sredstvo demokratizacije država koje se tek trebaju demokratizirati (Kurečić 2011: 38-39).

U vrijeme kada je započeo sukob u bivšoj Jugoslaviji, NATO je prolazio kroz proces redefinicije svojih misija i zadaća. NATO zrakoplovi su 1995. godine izvršili niz zračnih udara na odabrane ciljeve srpskih položaja u Bosni i Hercegovini. Ova operacija je nazvana „Deliberate Force“⁵ i prva je NATO operacija (Kurečić 2010: 53). Može se zaključiti da je tim događajima osiguran nastavak djelovanja Sjevernoatlantskog Saveza, pokazalo se da je i dalje sposoban prilagoditi se novom vremenu i misijama.

Nakon samita u Rimu 1991. godine, usvojen je Novi Strateški koncept savezništva. Poseban naglasak je da NATO savez mora razmatrati i globalne izazove sigurnosti poput proliferacije nuklearnog naoružanja, terorizma i drugih subverzivnih djelatnosti. Očuvanje mira i sigurnosti ostaje i dalje temeljna zadaća saveza, u kojem integrirane vojne strukture, uključujući multinacionalne snage imaju primarno mjesto. Multinacionalne snage, u ostvarenju kolektivne obrane, dokazuju, kohezivnost Saveza, jačaju transatlantsko savezništvo i europski stup obrane. Na taj način je već u prvom posthladnoratovskom strateškom konceptu

⁴ Pojam hladni rat prvi je upotrijebio Bernard Baruch, savjetnik američkog predsjednika tijekom jedne rasprave u američkom kongresu 1947. godine.

⁵ Operation Deliberate Force ili Operacija namjerna sila bila je zračna kampanja NATO saveza s ciljem onesposobljavanja vojnog arsenala bosanskih Srba u ratu u Bosni i Hercegovini.

NATO-a postavljen temelj za jačanjem Europskog obrambenog identiteta unutar Saveza. U cilju bolje suradnje s postsocijalističkim zemljama ojačano je Sjevernoatlantsko vijeće za suradnju (North Atlantic Cooperation Council, NACC). (Vukadinović, Čehulić Vukadinović i sur. 2007: 162-163).

Novi strategijski koncept Saveza bio je prvi javno objavljeni strategijski dokument od osnutka Saveza. Rimskom deklaracijom započele su značajne strukturne promjene unutar Saveza, očuvanje mira i sigurnosti ostaje i dalje temeljna zadaća Saveza.

Bruxelleskom deklaracijom iz siječnja 1994. godine, dozvoljava se osim članicama NATO-a i WEU-a i nečlanicama saveza, odnosno članicama Partnerstva za mir da sudjeluju u izvođenju operacija održavanja mira (peacekeeping operations) pod ingerencijom Vijeća sigurnosti UN-a ili OESS-a (Vukadinović, Čehulić Vukadinović i sur. 2007: 163).

Slijedeći strategijski koncept Saveza prihvaćen je 1999. godine na summitu u Washingtonu, gdje je ponovno bio naglasak na sigurnosnom aspektu Saveza. Međunarodna sigurnost definirana je kao „materija koja osim vojne komponente, sadržava političke, ekonomske, etničke, kulturne i druge komponente“ (Mikac, 2008: 73).

Najznačajniji događaj u transformaciji sposobnosti NATO-a je summit u Pragu iz 2002. godine, gdje je uz ostale aktivnosti, dogovoren i paket mjera za oblikovanje novih savezničkih sposobnosti. Također je dogovoren novi preustroj strukture osoblja, nova zapovjedna struktura, novi postav snaga, uvođenje novih mjera za borbu protiv terorizma, poboljšanje sposobnosti, daljnje razvijanje strategijskog partnerstva s Europskom unijom i drugim državama nečlanicama i međunarodnim organizacijama (Mikac, 2008: 73).

Prvi krug proširenja završen je 1999. godine službenim primanjem u članstvo Češke, Mađarske i Poljske, kao potvrda politike „otvorenih vrata“, te označava kraj podjela uzrokovanim hladnim ratom. Proces proširenja nastavljen je odlukom o pozivu u članstvo Bugarskoj, Estoniji, Litvi, Latviji, Slovačkoj, Rumunjskoj i Sloveniji, upućen na samitu Saveza u Pragu 2002. godine. Tom prigodom naglašeno je da će vrata NATO-a ostati otvorena „onim demokratskim europskim državama koje su voljne i sposobne preuzeti prava i obveze punopravnog članstva“ (NATO priručnik, 2007: 20).

U geostrateškom pogledu NATO je prvim krugom širenja ispunio nastalu „buffer zonu“ nestabilnosti u srcu Europe, dok je drugim krugom povezo čitavu Srednju Europu, zahvatio Baltik i ušao na područje Istočnog Balkana. (Luša, 2012: 206).

Drugo posthladnoratovsko proširenje NATO-a 2004. godine bilo je najveće u povijesti NATO-a, te je broj članica povećan na 26 država. Njime je NATO zaokružio teritorij u srednjoj Europi, došao je do Baltika ali i do granice s Rusijom. Grčka i Turska kao stare

članice te Mađarska kao nova članica dobile su izravnu teritorijalnu kopnenu vezu s ostatkom teritorija NATO-a u Europi. Stoga se po izboru država članica može zaključiti kako je prvi krug proširenja bio politički važniji dok je drugi bio strateški važniji (Kurečić 2010:118).

Treće proširenje, odnosno ulaskom Hrvatske i Albanije dovelo je NATO i na zapad Balkana te na istočnu obalu Jadranskog i Jonskog mora. Ulazak Albanije i Hrvatske u NATO 2009. godine značilo je snažnu predanost politici širenja, te nastavak „*koračanja utabanim putem*“ (Luša, 2012: 206).

Politika otvorenih vrata NATO-a „*Open Door Policy*“ jedna je od temeljnih politika NATO-a, svaka europska država koja može doprinijeti sigurnosti i načelima Saveza može biti pozvana da mu se pridruži. Ulaskom Crne Gore u NATO 2017. godine, dovršen je proces stabilizacije Zapadnog Balkana. Od 1952. godine do 2020. godine osamnaest europskih država zatražilo je članstvo nakon čega su primljene u Savez. Posljednja država koja je primljena je Makedonija, koja je ujedno i 30 država članica. Još dvije zemlje pretendiraju u članstvo u NATO-u: Bosna i Hercegovina i Gruzija (<http://www.mvep.hr/hr>).

Nakon napada 11. rujna 2001. godine na New York i Washington pozicija i sigurnosna okolina NATO-a bila je u cijelosti uzdrmana, ti događaji potpuno su promijenili pojam suvremenih sigurnosnih izazova. NATO je aktivirajući članak 5. Washingtonskog ugovora pokazao sposobnost brzog reagiranja i trajnog poštivanja načela zajedničke sigurnosti. Nakon napada kao glavni sigurnosni izazovi proglašeni su, terorizam, proliferacija i moguća upotreba oružja za masovno uništenje, ilegalna trgovina drogom i ljudima te ekološke katastrofe (Kurečić 2010: 60-61). Izvođenje te dodatne dvije nove misije potiče trend širenja NATO-a izvan područja teritorija zemalja članica (Barić, 2004: 48).

2.1. Partnerstvo za mir

Na sastanku na vrhu održanom u Bruxellu 1994. godine, potpisan je dokument kojim je utemeljen proces Partnerstvo za mir (*Partnership for Peace – PfP*), novi model za odnose sa državama nečlanicama. Partnerstvo za mir predstavljeno je kao „strateški dokument europske sigurnosti na pragu 21. stoljeća“, kojim se državama izvana NATO-a daju mogućnosti suradnje sa njezinim političkim i vojnim strukturama i ostvaruju perspektive za punopravno članstvo, time su države dobile mogućnost ulaska u NATO i to po načelu „zemlja za zemljom“ (Tatalović, 2000: 165).

„Djelovanje u PFP je dvosmjernan proces: od zemalja-partnera traži se aktivna uloga, i to na području formuliranja političkih principa i nadziranja zajedničkih operacija pod vodstvom NATO-a“ (Barić, 2000: 173).

Na NATO sammitu u Madridu 1997. godine donesena je odluka o značajnom poboljšanju Partnerstva za mir usmjerenom na postizanje veće operativnosti uključivanjem njegovih članica u aktivnosti NATO-a. Sjevernoatlantsko vijeće zamijenjeno je Euroatlantskim partnerskim vijećem (EAPC), stvoreno je tijelo za suradnju između NATO-a i Rusije (Stalno zajedničko vijeće – PJC) i Komisija za suradnju NATO - Ukrajina (Cvrtila, 2000: 168).

„NATO je Partnerstvom za mir trebao pomoći novim članicama u ostvarenju slijedećih ciljeva:

- *transparentnost u planiranju obrane i vojnog proračuna,*
- *osiguranje demokratskog nadzora nad oružanim snagama,*
- *održavanje spremnosti i sposobnosti da u skladu sa svojim sposobnostima i zakonodavnim okvirima sudjeluju u mirovnim operacijama temeljem odluke UN-a ili KESS-a,*
- *razvijanje kooperativnih vojnih odnosa s NATO savezom radi zajedničkog planiranja, osposobljavanja i vježbi, jačanja sposobnosti za preuzimanje zadaća na području očuvanja mira i spašavanja, humanitarnih operacija i dr. sličnih aktivnosti,*
- *dugoročni razvoj oružanih snaga koje će biti osposobljene za zajedničko djelovanje s oružanim snagama država članica NATO saveza“ (Cvrtila 2004: 49).*

Na sastanku NATO-a u Washingtonu (1999. godine) potvrđeno je da je PFP jedna od važnijih aktivnosti Saveza. Otvaranjem mogućnosti za kreiranje Membership Action Plan – MAP i oblikovanjem trećeg kruga PARP programa (Planning and Review Process) stvoreni su uvjeti za užu suradnju između partnerskih država i NATO-a za zajedničke aktivnosti (Cvrtila, 2000: 168).

Partnerstvu za mir je od 1994. do 2000. godine pristupilo dvadeset i šest zemalja i započelo prilagodbu svog političkog i obrambenog sustava visokim kriterijima utvrđenim za prijem u NATO (Tatalović, 2000: 165-167).

2.2. Ključne zadaće Saveza; kolektivna obrana, krizno upravljanje i kooperativna sigurnost

Strateški koncept NATO-a iz 2010. godine kao temeljne zadaće Saveza navodi kolektivnu obranu, upravljanje krizama i kooperativnu sigurnost.

Kolektivna obrana. Tijekom pet desetljeća nakon Drugog svjetskog rata, Savez je uspješno spriječio eskalaciju Hladnog u vrući rat. Pod NATO-ovim sigurnosnim kišobranom stanovništvo europskih zemalja, Kanade i SAD-a uživa u prednostima demokratskog izbora, vladavine prava i znatnog gospodarskog rasta. Uloga odvratanja Saveza temelji se na odgovarajućem spoju nuklearnih i konvencionalnih sposobnosti, koje čine temeljni element NATO-ove strategije. Istovremeno, države članice su posvećene kontroli naoružanja, razoružanju te neproliferaciji oružja za masovno uništenje (<http://www.mvep.hr/hr>).

Krizno upravljanje. Savez je učestalo djelovao kako bi podržao međunarodni mir i sigurnost. 1995. godine pridonio je završetku rata u BiH i implementaciji mirovnog sporazuma. 1999. godine NATO je pomogao u zaustavljanju masovnih ubojstava i protjerivanja na Kosovu, gdje su snage Saveza nastavile služiti do danas pod mandatom UN-a. Od 2003. godine, NATO-ova nazočnost pod mandatom UN-a pomogla je osigurati da Afganistan nikad više ne postane sigurno utočište za teroriste. 2011. godine NATO je proveo UN-ov mandat za zaštitu stanovništva Libije. Od 2009. do 2016. godine, NATO-ovi brodovi i zrakoplovi patrolirali su morima ispred Roga Afrike, kao dio širih međunarodnih napora u borbi protiv pomorskog piratstva. Od 2016. godine, NATO daje podršku pomažući u rastućoj migrantskoj krizi u Europi (<http://www.mvep.hr/hr>).

Kooperativna sigurnost. Prijetnje kao što su terorizam, piratstvo, proliferacija oružja za masovno uništenje i kibernetičko ratovanje ne poznaju granice. Iz tog razloga, NATO je razvio globalnu mrežu sigurnosnih partnera, koja obuhvaća preko 40 zemalja svijeta, kao i međunarodne organizacije; uključujući EU, UN, OESS i Afričku uniju. Saveznička misija Odlučna potpora u Afganistanu uključuje 13 partnerskih zemalja. U NATO-ovoj operaciji na Kosovu sudjeluje 8 partnera. Osim partnera koji sudjeluju u NATO misijama i operacijama, Savez je - od ranih 1990-tih - razvio široku mrežu partnerstava; uključujući Euro-atlantsko vijeće za suradnju, Mediteranski dijalog, Istambulsku inicijativu za suradnju, kao i mnoge partnere diljem svijeta poput Australije, Japana i Južne Koreje (<http://www.mvep.hr/hr>).

Također, jedna od temeljnih politika NATO-a je politika otvorenih vrata „Open Door Policy“, kojom svaka europska država koja može doprinijeti sigurnosti i načelima Saveza može biti pozvana da mu se pridruži. Od 1952. godine do 2017. godine sedamnaest europskih država zatražilo je članstvo nakon čega su primljene u Savez. Posljednja država koja je primljena je Crna Gora, koja je ujedno i 29 država članica. Još tri zemlje pretendiraju u članstvo u NATO-u: Bosna i Hercegovina i Gruzija (<http://www.mvep.hr/hr>).

Prije pristupanja bilo koje države u Savez potrebno je implementirati široki raspon političkih, gospodarskih i sigurnosnih reformi. Ovaj proces pridonio je miru i sigurnosti u Europi.

3. Pristupanje Republike Hrvatske u NATO Savez

Institucionalizacija odnosa Hrvatske i NATO-a započinje ulaskom Hrvatske u NATO program Partnerstvo za mir (PfP) 2000. godine. U svibnju 2002. godine Hrvatska dobiva poziv za sudjelovanjem u Akcijskom planu za članstvo NATO-a (MAP) te u listopadu iste godine predaje Savezu svoj prvi Godišnji nacionalni program (ANP). Radi se o dokumentu u kojemu država kandidat za članstvo predstavlja reforme koje je provela u protekloj godini na političkom, sigurnosno-obrambenom te gospodarskom planu. Na sastanku na vrhu NATO-a 2006. godine u Rigi, Savez iskazuje spremnost na sljedećem sastanku na vrhu u Bukureštu pozvati države kandidate koji zadovolje uvjete članstva. Time Hrvatska, po prvi puta, dobiva jasan vremenski okvir za članstvo. Na summitu NATO-a u Bukureštu u travnju 2008. godine Hrvatska dobiva pozivnicu za članstvo u NATO-u. Nakon čega je uslijedila ratifikacija hrvatskog Pristupnog protokola u nacionalnim parlamentima država članica te polaganje svih nacionalnih ratifikacijskih instrumenata pri depozitaru Sjevernoatlantskog ugovora, Državnom tajništvu SAD-a. Prvoga travnja 2009. godine Hrvatska je polaganjem svog ratifikacijskog dokumenta postala članicom NATO-a i po prvi puta kao punopravna članica sudjeluje na summitu Saveza održanom 3. i 4. travnja 2009. godine u Strasbourgu i Kehlau (<http://www.mvep.hr/hr>).

3.1. Pristupanje Republike Hrvatske Partnerstvu za mir

Vijeće obrane i nacionalne sigurnosti donijelo je još 1994. godine zaključak o pristupanju Republike Hrvatske tek osnovanom programu Partnerstva za mir, obzirom da je još trećina teritorija bila pod okupacijom to nije bilo ostvarivo (Vukadinović, 2006: 145-146).

Republika Hrvatska ušla je u Partnerstvo za mir (PfP) 2000. godine, kao 26. članica i Euroatlantsko partnersko vijeće (EAPC), kao 46. članica, čime je započela institucionalizacija odnosa Hrvatske i NATO-a (Tatalović, 2000: 166).

Ulaskom u Partnerstvo za mir Hrvatska je dobila priliku da na partnerski način razvija svoje oružane snage, pred Hrvatskom su se našli brojni zadaci i odgovornost za preuzete obveze. Hrvatska je dobila zadaću izvući zemlju iz teške gospodarske krize i stabilizirati uspostavljeni demokratski poredak i tako utjecati na unutarnju sigurnosnu situaciju. Kroz partnerske odnose sa NATO-om i EU utjecati na poboljšanje stanja na jugoistoku Europe. Hrvatska je također morala mijenjati postojeću sigurnosnu, obrambenu i vojnu infrastrukturu i predstaviti vlastitu strategiju nacionalne sigurnosti.

Važan element suradnje unutar PfP je *Proces planiranja i raščlambe* (Planning and Review Process - PARP), u okviru kojega Hrvatska i NATO definiraju i ostvaruju partnerske ciljeve, osobito ciljeve koje Oružane snage moraju ispuniti, odnosno cjelovita reforma obrambenog sustava, tu je po prvi puta Hrvatska deklarirala sudjelovanje u humanitarnim misijama pod vodstvom NATO-a. PARP-ov dvogodišnji program sastoji se od prikupljanja podataka kroz ispunjavanje *Upitnika sveobuhvatne interoperabilnosti* i posjet tima NATO-ovih stručnjaka, ocjene stanja koju priprema NATO te odobravanje izvješća na sastanku Sjevernoatlantskog vijeća. PARP program pružio je Hrvatskoj važan uvid u NATO-ov proces planiranja snaga i ukazao na manjkavost nacionalnog sustava planiranja. U okviru PARP-a Republika Hrvatska je tijekom 2006. godine prihvatila novi paket Partnerskih ciljeva. „*Prihvaćeni ciljevi odnose se na značajno veći doprinos u postrojbama od 2010., primjerice, motorizirana pješачka bojna (umjesto satnije), inženjerijske satnije (umjesto vodova) i dr.*“ Prihvaćeni ciljevi bili su u skladu sa *Strateškim pregledom obrane i Dugoročnim planom razvoja oružanih snaga RH* kao ključnim dokumentima u kojima je Hrvatska pokazala zrelost za ulazak u NATO (Vukadinović, Vukadinović Čehulić i sur. 2007: 306).

U svibnju 2002. godine Hrvatska dobiva poziv za sudjelovanjem u *Akcijskom planu za članstvo NATO-a (MAP)*. MAP je pokrenut na sammitu u Washingtonu 1999. godine s ciljem pomoći zemljama budućim članicama NATO-a u njihovim namjerama oko postizanja ciljeva vezanih za članstvo i obuhvaća pet poglavlja: politička i ekonomska pitanja, obrambena i vojna pitanja, pitanja resursa, sigurnosna pitanja i pravna pitanja (Vukadinović, Vukadinović Čehulić i sur. 2007: 305).

U listopadu iste godine Hrvatska je predala Savezu svoj prvi Godišnji nacionalni program (ANP). Dokument kojim država članica predstavlja reforme koje je provela u protekloj godini na političkom, sigurnosno-obrambenom te gospodarskom planu. U rujnu

2006. godine Hrvatska je dostavila Godišnji nacionalni program (ANP) 2006 – 2007, čime je završila svoj četvrti i započela peti ciklus sudjelovanja u MAP-u. Na sastanku u Bruxellu u listopadu 2006. godine Hrvatska je pokazala da se nalazi u zreloj fazi odnosa prema NATO-u i u fazi završetka brojnih reformi nužnih za članstvo. Tijekom 2006. godine Hrvatska je iskazala interes za uključivanjem u savezničku operaciju Active Endeavour na Mediteranu, slanjem jednog operativnog časnika za vezu u stožer operacije na Mediteranu (Vukadinović, Vukadinović Čehulić i sur. 2007: 307).

Na temelju uspješno provedenih reformi i sudjelovanjem u savezničkim operacijama u Afganistanu za Hrvatsku je ulazak u NATO bio jasna perspektiva. Na tom putu je od velike važnosti bila dosljednost u implementaciji planova koje je Hrvatska sama izradila, posebno se to odnosi na Strateški pregled obrane i Dugoročni plan razvoja odnosno ključne dokumente za razvoj, opremanje i modernizaciju Oružanih snaga.

Na sastanku na vrhu NATO-a u Rigi 2006. godine, Savez je iskazao spremnost na slijedećem sastanku u Bukureštu pozvati države kandidate koji zadovolje uvjete za članstvo. Tako na samitu u Bukureštu u travnju 2008. godine Hrvatska dobiva pozivnicu za članstvo u NATO-u, nakon čega je uslijedila ratifikacija hrvatskog Pristupnog protokola u nacionalnim parlamentima država članica (<http://www.mvep.hr/hr>).

Ulazak Republike Hrvatske u Partnerstvo za mir pozitivno se odrazilo na njezinu nacionalnu sigurnost, prosudba ugrožavanja pokazala je da je vjerojatnost nastanka ozbiljnog ugrožavanja nacionalnih interesa, a osobito nacionalnog opstanka osigurana rasporedom NATO snaga u neposrednom sigurnosnom okruženju Republike Hrvatske (Tatalović 2000: 165-166).

3.2. Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske iz 2002. godine

Strategijom nacionalne sigurnosti iz 2002. godine kao temeljni ciljevi hrvatske vanjske politike definirani su članstvo u EU i NATO (Narodne novine 32/2002). Za Oružane snage to je značilo stavljanje u službu vanjske politike kroz sudjelovanje sa značajnijim snagama u NATO vođenim operacijama u Afganistanu (od 2003.) i na Kosovu (od 2009.) i UN operacijama slanjem vojnih promatrača na više lokacija, i slanjem satnije u Siriju (UNDOF 2008-2013.).

Iz Strategije nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske proizlaze tri područja na kojima oružane snage trebaju razvijati svoje sposobnosti: nacionalna obrana, sudjelovanje u

mirovnim i drugim misijama te potpora civilnim strukturama u slučaju prirodnih i drugih nesreća i katastrofa. Oružane snage moraju biti sposobne odgovoriti zahtjevima koji proizlaze iz međunarodnih obveza. Republika Hrvatska opredijelila se za razvoj punog spektra obrambenih sposobnosti, iz čega proizlazi kako Republika Hrvatska treba raspolagati odgovarajućim obrambenim i vojnim sposobnostima koje ne može osigurati samostalno. Stoga se usmjerava prema razvoju sposobnosti na četiri područja:

- *izgradnji vlastitih obrambenih sposobnosti,*
- *doprinosu stabilna i sigurna okruženja,*
- *razvijanju partnerstva i suradnje s drugim demokratskim državama i*
- *izgradnji pouzdanih savezničkih odnosa, odnosno približavanju i pridruživanju postojećim obrambenim savezima.*

Temeljna zadaća Oružanih snaga ostaje nacionalna obrana, novi obrambeni koncept koji proizlazi iz Strategije obrane Republike Hrvatske podrazumijeva Oružane snage RH jednom od temeljnih komponenti obrambenog sustava i ustavno odgovorne za zaštitu suverenosti i teritorijalnog integriteta.

Strategijom nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske iz 2017. godine (Narodne novine 73/2017) Oružane snage, između ostalog, određene su da razvijaju sposobnosti provedbe borbenih operacija samostalno i u suradnji sa saveznicima, do aktivacije mehanizma kolektivne obrane. Za sudjelovanje u operacijama kolektivne obrane Oružane snage Republike Hrvatske razvijat će odgovarajuće vojne i civilne sposobnosti. Također je predviđeno da će se razvoj sveukupnih obrambenih sposobnosti uskladiti s procesima u NATO-u i u suradnji sa saveznicima, što znači postupno povećavanje financijskih sredstava za obranu prema ciljanih dva posto BDP-a.

4. Utjecaj članstva u NATO-u na razvoj obrambenih sposobnosti Republike Hrvatske

Posljedice na razvoj obrambenih sposobnosti koje članstvo u NATO-u uzrokuje kod manjih država kao što je Hrvatska su smanjenje oružanih snaga, profesionalizacija, relativiziranje važnosti koncepta obrane teritorija, smanjenje mobilizacijskog potencijala i napuštanje teritorijalne organizacije (Radičević 2009: 153).

Republika Hrvatska ulaskom u Savez suočila se sa zajedničkim pitanjem NATO-ve politike razvoja obrambenih sposobnosti i realizacije Ciljeva snage - do koje mjere i na koji način države s izdvajanjem ispod 50 tisuća dolara po aktivnom vojniku mogu postići interoperabilnost s državama koje izdvajaju i nekoliko puta veće iznose (Radičević 2009: 153).

NATO od svojih članica ne zahtijeva prihvaćanje nekog specijalnog koncepta obrambene reforme i razvoja oružanih snaga, niti određuje da li će popunjavanje njezinih oružanih snaga biti zasnovano na potpunoj profesionalizaciji, miješanoj popuni ili ročnom sastavu. NATO traži stvaranje interoperabilnih snaga, sposobnih za uključivanje u aktivnosti Saveza. „Konkretno, to znači da Republika Hrvatska mora sama formulirati svoj vlastiti model obrambene reforme, odnosno sama definirati najbolji način svoga doprinosa Savezu u skladu sa svojim mogućnostima“ (Barić, 2004: 61-62).

U NATO-ovu obrambenom planiranju obveze članica definiraju se na temelju načela „poštene raspodjele tereta“ i „razumnog opterećenja“ te kako provedene analize upućuju na zaključak da zahtjevi postavljeni pred Republiku Hrvatsku ne odskaču u vrsti, opsegu ili rokovima od onih postavljenih pred druge, nama usporedive, članice Saveza. Sudjelovanjem u nizu NATO, EU i UN operacija, misija i drugih aktivnosti Republika Hrvatska aktivno pridonosi međunarodnoj sigurnosti, što Sjevernoatlantsko vijeće prepoznaje kao vrijedan oblik „investiranja u obranu“ Saveza (Strateški plan Ministarstva obrane 2019.-2021.).

Ulaskom u NATO Savez Republici Hrvatskoj omogućeno je da zajedno s ostalim saveznicima oblikuje i aktivno sudjeluje u politici Saveza, te doprinosi izgradnji svjetske i europske sigurnosti, dok nam je članstvo u Savezu dalo dodatni poticaj u razvoju niza sposobnosti od koristi za našu nacionalnu sigurnost.

Stanje Oružanih snaga Republike Hrvatske na početku drugog desetljeća 21. stoljeća bilo je, u najvećoj mjeri zapušteno. Promjena sigurnosne situacije u Europi i promjena

razmišljanja u NATO-u, doveli su do promjena u tom trendu, iako je i dugotrajna ekonomska kriza u Republici Hrvatskoj dovela do drastično sniženih vojnih proračuna u istom periodu.

Suočene s erozijom borbenih sposobnosti, OS RH su morale donijeti odluku o budućem smjeru razvoja i izgradnje. Naglasak o maloj, visoko pokretljivoj i visoko obučenoj vojsci nestao je iz javnog prostora, a afirmativni članci o potrebi višenamjenskog borbenog zrakoplovstva, hrvatskoj vojnoj renesansi i uspjesima vojne industrije daju naslutiti da se priprema ciklus većih ulaganja u obrambeni sustav (Ivanjek, 2017).

4.1. Obrambeno planiranje u Republici Hrvatskoj

U području obrambene politike i planiranja tijekom 2018. godine prioritet je bila harmonizacija razvoja sposobnosti koja se razvijala iz prioriteta nacionalnih potreba s onima kojima pridonosimo sustavu kolektivne obrane, čineći jedan zajednički, međusobno upotpunjujući paket.

Ova zadaća provodila se u sklopu uspostave cjelovitoga sustava obrambenog planiranja u skladu s pravilnikom kojim se uređuje obrambeno planiranje. Doneseni su ključni dokumenti obrambenog planiranja: ciljevi i prioriteti ministra obrane, Vojni prioriteti načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu Glavni stožer Oružanih snaga) te Smjernice obrambenog planiranja. Kako bi obrambeno planiranje dovršili kao zaokružen proces, predstoji usvajanje Dugoročnog plana razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske. Rad na izradi toga dokumenta rezultirao je jasnom slikom ne samo o prioritetima obrambenih sposobnosti već i mehanizama i dinamike osiguranja potrebnih financijskih, ljudskih i materijalnih resursa. Odbor za obrambeno planiranje tijekom 2018. godine stvorio je preduvjete za usklađivanje prioriteta razvoja obrambenih sposobnosti, način osiguranja i raspodjele nužnih resursa.

Također 2018. godine dovršen je četverogodišnji ciklus NATO procesa obrambenog planiranja (NATO Defence Planning Process – NDPP) započet NATO-ovim Političkim smjericama iz 2015. godine. Ministarski sastanak NATO-a održan u lipnju 2018., na kojemu su ministri zemalja članica prihvatili zajedničko izvješće o razvoju sposobnosti Saveza, predstavljao je formalni završetak tog procesa. Nakon ministarskoga sastanka održan je i NATO sastanak na vrhu na kojemu je Republiku Hrvatsku predstavljala bivša Predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović. Na sastanku su definirane glavne političke poruke koje predstavljaju ulaz za idući ciklus NATO obrambenog planiranja koji je započeo

prihvatanjem dokumenta Političke smjernice. Veći naglasak stavljen je na raspodjelu tereta među saveznicima – financiranja, razvoja sposobnosti i angažmanu u operacijama Saveza.

Predstavnici Ministarstva obrane i Hrvatske vojske su u kontekstu prošlog ciklusa NATO procesa obrambenog planiranja održali nekoliko sastanaka sa stručnim tijelima i s čelnim ljudima NATO-a o razvoju obrambenih sposobnosti od kojih je najvažniji bilateralni sastanak održan u Zagrebu u siječnju 2018. predstavnici NATO-a i Republike Hrvatske i multilateralni sastanak održan u Bruxellesu u travnju 2018. predstavnici NATO-a, Republike Hrvatske i drugih NATO članica.

Zaključci i preporuke s navedenih sastanaka važan su ulazni podatak za prilagodbu naših planova s obvezama koje proizlaze iz članstva u NATO-u, istovremeno zadržavajući važne nacionalne prioritete koji proizlaze iz Strategije nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. Za taj ciklus obrambenog planiranja valja istaknuti pojačan doprinos drugih nadležnih tijela državne uprave u pitanjima koja se odnose na širi aspekt otpornosti društva i civilno-vojne suradnje, kao područja koja u kontekstu NATO-a vidljivo dobivaju na značaju.

Kao odgovor na bitno izmijenjeno geopolitičko, sigurnosno, sociološko i tehnološko okruženje te nakon provedenog kompleksnog procesa strateškog pregleda obrane koji je uključio međuresornu koordinaciju i javnu raspravu, Vlada Republike Hrvatske 10. svibnja 2018. donijela je Strateški pregled obrane. Tim dokumentom dane su smjernice za djelovanje svih sastavnica obrambenoga resora u predstojećem dugoročnom razdoblju koji ujedno služi kao cjelovit izvor informacija o stanju, nastojanjima i namjerama u području obrane.

Na temelju nalaza, zaključaka i preporuka proizašlih iz provedenog procesa strateškog pregleda obrane, a u skladu sa zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 4. svibnja 2017., u izradi je Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske za razdoblje od 2020. do 2031. godine.

Aktivnosti u sklopu NATO-a bile su usmjerene na obveze koje proizlaze iz ispunjavanja Zavjeta za investiranje u obranu (Defence Investment Pledge – DIP) u skladu sa zaključcima sa sastanka NATO-a na vrhu iz Walesa 2014. godine. Republika Hrvatska iskazuje jasno opredjeljenje za ispunjavanje obveza investiranja u obranu. Slijedom povećanja izdvajanja namijenjenoga za obrambeni resor u 2017. godini, nastavljeno je kontinuirano povećanje izdvajanja sredstava za obranu i u 2018. godini, što je vidljivo iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za razdoblje od 2018. do 2020. godine.

4.2. Prioriteti i aktivnosti Hrvatske kao NATO članice

Od 2010. godine Hrvatska sudjeluje u izradi novog Strateškog koncepta Saveza, kao dokumenta kojim se definiraju glavne zadaće NATO-a. Također Hrvatska je bila sudionik višegodišnjeg procesa promišljanja transformacije NATO saveza, koji ima za cilj konsolidirati NATO politiku, resurse i financije, a sve u svrhu kako bi Savez mogao odgovoriti izazovima u budućnosti.

Dugoročnim planom razvoja oružanih snaga (DPR) Republike Hrvatske za razdoblje od 2015 do 2024 godine, (DPR, NN 154/14) implementirano je da članstvo u NATO-u obvezuje Republiku Hrvatsku da u skladu sa svojim mogućnostima pruži punopravan doprinos kolektivnoj obrani saveznika te da njezine Oružane snage intenzivno sudjeluju u provedbi ostalih zadaća u skladu sa strateškim konceptom Saveza, a uključujući i aktivnosti vezane uz upravljanje krizama i doprinos međunarodnom miru.

Kod provedbe aktivnosti međunarodne obrambene suradnje važnu ulogu imale su i aktivnosti povezane s implementacijom NATO postava odvratanja i obrane. To se odnosi na pripremu i izgradnju deklariranih Združenih snaga vrlo visoke spremnosti (*Very High Readiness Joint Task Force – VJTF*) u okviru unaprijeđenih NATO snaga za brzi odgovor (*the enhanced NATO Response Force – eNRF*) te na aktivnosti vezane za implementaciju savezničkog postava odvratanja i obrane, ojačane prednje prisutnosti (*enhanced Forward Presence – eFP*), (Godišnje izvješće o obrani za 2018. godinu).

U sklopu uključivanja u inicijative Pametne obrane, Republika Hrvatska nastavlja aktivno sudjelovati u projektu Multinacionalnog zrakoplovnog obučnog središta (*Multinational Aviation Training Centre – MATC*). U tom središtu provodi se i hrvatsko-češki projekt preduputne obuke mentora za obuku afganistanskih zračnih snaga.

Također nastavljene su aktivnosti u okviru NATO inicijative BRAAD (*Balkan Regional Approach to Air Defence*) u kojoj je Republika Hrvatska nacija sponzor u procesu nabave sustava MASE (*Multi Aegis Site Emulator*) za Crnu Goru i Republiku Sjevernu Makedoniju i ima ulogu zemlje domaćina za program razmjene podataka o situaciji u zračnom prostoru (*Air Situation Data Exchange – ASDE*).

Tijekom 2018. godine nastavljen je doprinos Republike Hrvatske nadzoru zračnog prostora NATO-a integracijom hrvatskoga sustava za nadzor i zaštitu zračnog prostora u sustav integrirane protuzračne i proturaketne obrane NATO-a (*NATO Integrated Air and Missile Defence System – NATINAMDS*), potporu integriranju partnerskih zemalja kroz ASDE

program (Air Situation Data Exchange) te dovršetak projekta ASBE-Pleso (*ACCS Software Based Element*) (Godišnje izvješće o obrani za 2018. godinu).

Republika Hrvatska i dalje sudjeluje na pripremnim i obučnim aktivnostima NATO Multinacionalne bojne Vojne policije (*NATO Multinational Military Police Battalion – MNMPBAT*), u suradnji s Republikom Poljskom, Slovačkom Republikom i Češkom Republikom.

Također Hrvatske kao NATO članica daje podršku regiji jugoistočne Europe, NATO i rezolucija VSUN 1325 „Žene mir i sigurnost“ i konsolidacija i jačanje javne potpore.

4.2.1. Podrška regiji jugoistočne Europe.

Hrvatska kroz podršku regiji jugoistočne Europe, osnažuje suradnju država iz susjedstva i NATO-a iz tri razloga:

- Jačanje političkih odnosa zemalja regije i NATO-a uključuje provođenje reformi koje su izravno povezane s demokratizacijom i transparentnošću sustava oružanih snaga.
- Jačanje suradnje država regije sa Savezom politički veže za sebe širi spektar reformi (manjine, ljudska prava, pravosuđe...).
- Upućenost na regionalnu suradnju smanjuje rizik od regionalnih napetosti (<http://www.mvep.hr/hr>).

4.2.2. NATO i rezolucija VSUN 1325 „Žene mir i sigurnost“

NATO i rezolucija VSUN 1325 „Žene mir i sigurnost“ temeljni je okvir za definiranje, afirmaciju i zaštitu uloge žena u mirovnim misijama. NATO kao jedna od ključnih međunarodnih organizacija za održavanje mira i sigurnosti pridaje veliku ulogu žena u mirovnim misijama i operacijama.

Također položaj žena u zemljama u tranziciji i njihov utjecaj na mir i sigurnost je jedan od vanjskopolitičkih prioriteta Republike Hrvatske.

Hrvatska politika usmjerena je prema snažnijem angažmanu žena u mirovnim operacijama; kako pripadnicama hrvatskih oružanih snaga, tako i pripadnica policije, a aktivno se radi i na jačanju uloge žena u civilnim aspektima sigurnosti i obrane (<http://www.mvep.hr/hr>).

4.2.3. Konsolidacija i jačanje javne potpore.

Postoji jasna potreba za sustavnim informiranjem javnosti o NATO temama. Bolje razumijevanje načela, ciljeva i zadaća Saveza izravno je povezano s otporom građana kontinuiranom hrvatskom vanjskopolitičkom angažmanu unutar Saveza. Stoga prioritet predstavlja informiranje javnosti o operacijama NATO-a i sudjelovanje hrvatskih Oružanih snaga u njima (<http://www.mvep.hr/hr>).

4.3. Hrvatska u mirovnim misijama i operacijama NATO-a

Republika Hrvatska započela je sudjelovanje u međunarodnim mirovnim operacijama 1999. godine slanjem deset časnika Oružanih snaga u Promatračku misiju UN-a i Sijera Leone-u, time je ušla u krug država koje u okviru Ujedinjenih naroda pridonose očuvanju globalnog mira i sigurnosti. Od tada je Hrvatska napravila značajan iskorak u kvaliteti i opsegu svog doprinosa te je postala aktivnom sudionicom Sjevernoatlantskog saveza i Europske unije u stabilizaciji kriznih područja (Jakešević 2012: 119).

Od ulaska u NATO savez 2009. godine Hrvatska aktivno sudjeluje u raspravama i odlukama koje države članice donose konsenzusom, a pri tome promiče vlastite ciljeve, vanjskopolitičke prioritete i interese od nacionalnog značaja. Hrvatska sudjeluje i u svim najvažnijim aktivnostima NATO-a, a posebno u operacijama potpore miru NATO-a u Afganistanu *Resolut Support Mission (RSM)*⁶ i na Kosovu- *KFOR (Kosovo Force)*⁷. Kroz doprinos operacijama i misijama NATO-a i EU, Hrvatska ispunjava svoje međunarodne obaveze i razvija sposobnosti vlastitih oružanih snaga i na taj način prenosi prethodno stečena znanja (<http://www.mvep.hr/hr>).

4.3.1. NATO misija u Afganistanu Resolute Support Mission – RSM

Od prvog siječnja 2015. godine NATO je u Afganistanu prisutan kroz misiju Odlučna potpora – Resolute Support Mission (RSM). Glavna zadaća misije je nastavak obuke i savjetovanja afganistanskih sigurnosnih snaga, a provodi je oko 12 tisuća ljudi iz članica NATO-a i partnerskih zemalja. Odlukom Hrvatskog sabora od 25. rujna 2015. godine (NN 105/15) u misiju RSM u Afganistanu može se uputiti do 110 pripadnika Oružanih snaga

⁶ Misija International Security Assistance Force (ISAF), od (2001-2014), od 01.01.2015. godine zamijenjena je misijom Resolute Supporte Mission (RSF), https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm; 04.10.2018.

⁷ Misija NATO-a na Kosovu, The Kosovo Force (KAFOR), djeluje od 1999. godine, RH sudjeluje od srpnja 2009. godine, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm?selectedLocale=en; 04.10.2018.

Republike Hrvatske do 30. lipnja 2016., zatim od 1. srpnja do 31. prosinca 2016. do 70 pripadnika OSRH, uz mogućnost rotacije (<http://www.mvep.hr/hr>).

08. travnja 2020. godine vraćeni su pripadnici iz 12 hrvatskog kontingenta, čime je završilo sudjelovanje hrvatske u misiju potpore miru RSM u Afganistanu (<https://www.morh.hr>).

4.3.2. Operacija NATO-a na Kosovu

Osnovna zadaća operacije KFOR na Kosovu, koja djeluje od 12. lipnja 1999., godine je potpora održavanju sigurnosti okruženja na temelju mandata utvrđenog Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti UN-a (<http://www.mvep.hr/hr>). KFOR pomaže izgradnji Snaga sigurnosti Kosova kao profesionalne, dobrovoljne i multietničke snage koje ne posjeduju teško naoružanje. U provedbi operacija NATO surađuje sa UN-om, EU-om, a sve u cilju razvoja stabilnosti i mira na Kosovu.

Odlukom Hrvatskog sabora od 15. srpnja 2008. godine o sudjelovanju pripadnika OS RH u mirovnoj misiji operaciji NATO-a na Kosovu 1. srpnja 2009. godine upućen je prvi hrvatski kontingent sa 20 pripadnika OS RH i dva transportna helikoptera Mi-17 Sh. Na temelju odluke Hrvatskog sabora od 25. rujna 2015. godine (NN 105/15) u operaciju potpore miru KFOR na Kosovu može se u 2016. godini uputiti do 35 pripadnika OS RH s dva helikoptera Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane, uz mogućnost rotacije (<http://www.mvep.hr/hr>).

Temeljna zadaća hrvatskog kontingenta je prijevoz snaga KFOR-a, tereta i VIP osoba. Trenutno su u KFOR-u raspoređeni pripadnici 33. hrvatskog kontingenta A-rotacije (<https://www.morh.hr>).

Od 2017. godine Hrvatska sudjeluje i u NATO misijama Ojačane prednje prisutnosti u Litvi i Poljskoj te u NATO pomorskoj operaciji Sea Guardian (<http://www.mvep.hr/hr>).

Pripadnici Oružanih snaga Republike Hrvatske nastaviti će sudjelovanje u aktivnostima u okviru ojačane prednje prisutnosti (*ePF - enhanced Forward Presence*) u Republici Poljskoj u razdoblju 2019.-2021., te u Republici Litvi u prvoj polovici 2020. godine, čime se pridonosi daljnjem jačanju uloge Republike Hrvatske unutar NATO-a, kao i povećanju interoperabilnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske s Oružanim snagama drugih država članica NATO saveza (Strateški plan ministarstva obrane za razdoblje 2019. – 2021: 12).

4.4. Razvoj obrambenog sustava i modernizacija Oružanih snaga Republike Hrvatske

Osnovna zadaća obrambenog sustava Republike Hrvatske je osiguranje sposobnosti za obranu, temeljni nositelji funkcije obrane su Oružane snage Republike Hrvatske koje trajno razvijaju i održavaju vojne sposobnosti.

Pod suvremenom obranom danas se smatra ukupnost oružane, civilne i gospodarske obrane u suradnji svih subjekata sigurnosne strukture: nositelja obrane i nositelja unutarnje sigurnosti. U tom smislu svako materijalno-tehničko sredstvo, oprema, uređaji, pribor, potrošni materijal i sredstva, piće i hrana namijenjeni za obranu i proizvedeni sukladno specifičnim standardima iz područja obrane i sigurnosti kao što su MIL i NATO standardi je obrambeno sredstvo.

Kroz reforme obrambenog sustava OS RH moraju postati moderna borbena sila koja će biti sposobna odgovoriti zahtjevima nacionalne obrane i novim izazovima i prijetnjama vojne i nevojne prirode, kao i zahtjevima koji proizlaze iz integracijskih ciljeva i međunarodnih obveza Hrvatske. Iz tog razloga je jedan od najvažnijih principa razvoja OS RH postizanje interoperabilnosti sa snagama država članicama NATO-a (Strategija nacionalne sigurnosti RH, NN 32/02., čl.80.).

Strateškim planom Ministarstva obrane za razdoblje 2019. - 2021. godine u ciljeve su uvršteni:

1. razvoj i održavanje obrambenih sposobnosti,
2. doprinos kolektivnoj obrani i međunarodnoj sigurnosti,
3. pomoć civilnim institucijama u zemlji.

Razvoj i održavanje obrambenih sposobnosti nastoji se postići kroz poboljšanje materijalne komponente sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske, kroz izgradnju i modernizaciju građevina i infrastrukture. U cilju zadržavanja sposobnosti nadzora i zaštite zračnog prostora Republike Hrvatske nastavlja se s projektom nabave višenamjenskog borbenog aviona u 2021. godini. Uvođenjem helikoptera OH-58D *Kiowa Warrior* u operativnu uporabu, Oružane snage RH dosegnule su nove izvidničko-borbene helikopterske sposobnosti. U cilju razvoja sposobnosti za provedbu zadaća Obalne straže nastavit će se s izgradnjom obalnih ophodnih brodova, dostizanje pune operativne sposobnosti prvog broda iz serije planira se u 2021. godini. U svrhu postizanja pune interoperabilnosti s NATO ciljevima sposobnosti, Oružane snage Republike Hrvatske planiraju se do 2020. godine opremiti medicinskom i terenskom opremom, što uključuje i satniju za sanitetski prijevoz. Radi

osiguranja redovitog života i rada u zapovjedništvima i postrojbama OS RH potrebno je osigurati pojačanu opskrbu klasama materijalnih sredstava i uslugama kao i opskrbu ubojnim sredstvima i minsko-eksplozivnim sredstvima. Uz opremljenost nužno je modernizirati i održavati postojeće građevine i infrastrukture te dodatno adaptirati i sanirati potrebne objekte, uključujući i sportske objekte pogotovo zbog novog teritorijalnog rasporeda postrojbi, novih zahtjeva obuke kao i u cilju osiguranja poboljšanja uvjeta života i radi boravka pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske u vojnim objektima. Također jedan od prioriteta aktivnosti biti će izgradnja i rekonstrukcija objekata i infrastrukture nužnih za prihvrat višenamjenskih borbenih aviona, smještaj i održavanje samohodnih haubica PzH 2000 te potrebe održavanja protupožarnih zrakoplova.

Razvoj i održavanje obrambenih sposobnosti nastoji se postići, planskim pribavljanjem, izobrazbom i profesionalnim razvojem te planskim izdvajanjem i tranzicijom osoblja. Razvoj i održavanje vojnih sposobnosti zahtijeva i promijene u strukturi osoblja te postizanje odgovarajuće dobne strukture. Mjere koje su poduzete, rezultirale su povećanim zanimanjem za pristup Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Konsolidacijom komunikacijsko-informacijskog sustava osigurati će se veća učinkovitost informacijskih sustava uz potrebnu modernizaciju, realizaciju deklariranih ciljeva sposobnosti i uspostavu nove organizacijske komunikacijsko-informacijske strukture.

Zbog potrebe razvijanja novih sposobnosti i novih izazova, koji se stavljaju pred Oružane snage Republike Hrvatske planiraju se uvesti i provoditi novi oblici obuke i vježbe, nastavlja se sa intenzivnom obukom postrojbi razvrstane pričuve. Povećavaju se zahtjevi za održavanje materijalno tehničkih sredstava svih grana zbog uvođenja novih sustava u upotrebu.

Korištenjem sposobnosti Oružanih snaga RH u potpori civilnim institucijama i zajedničkim djelovanjem s drugim resorima povezanim u sustav domovinske sigurnosti, provodi se nadzor i zaštita prava i interesa RH na moru, pruža pomoć u nizu nevojnih aktivnosti usmjerenih na povećanje sigurnosti građana RH, prevenciju i uklanjanje posljedica od štetnih događaja, zaštitu imovine, pružanje zdravstvene, humanitarne i druge pomoći (Strateški plan Ministarstva obrane 2019.-2021.).

U 2018. godini krenulo se sa modernizacijom vojarni i povratkom vojske u hrvatske gradove (Vukovar, Ploče, Varaždin) nakon dugog niza godina započet je proces tranzicije i pomlađivanja Oružanih snaga novim kadrovima. Izmjenama Zakon o službi u oružanim snagama poboljšana su materijalna prava pripadnika Hrvatske vojske, a vojnicima olakšano planiranje života uvođenjem ugovora o radu na neodređeno.

Od drugih većih projekata zasigurno treba spomenuti opremanje CRO Patria oklopnih vozila sa daljinski upravljanim oružanim stanicama. Očekuje se da će za ovaj projekt u 2020. godini biti plaćeno oko 12 milijuna kuna. Dok će MORH za projekt obalni ophodni brod u 2018. godini utrošiti 25 milijuna kuna, a u 2019. godini 125 milijuna kuna, a u 2020. godini čak 148 milijuna kuna. Za opremanje dalekometnim topničkim sustavom PzH2000 planira se utrošiti oko 220 milijuna kuna. Oko 300 milijuna u periodu 2018.-2020. utrošiti će se na opremanje i modernizaciju komunikacijsko informacijskim sustavima, a gotovo 130 milijuna kuna za njihovo održavanje u istom razdoblju (<https://www.defender.hr>).

5. Obrambena industrija kao pokretač razvoja hrvatskog gospodarstva

Iskustva Europske unije pokazuju kako je najbolji instrument za specijalizaciju i jačanje konkurentnosti regija uspostava klastera za sektore koji imaju potencijal biti konkurentni na globalnom tržištu. Klaster obrambene industrije osnovan je 2013. godine u obliku neprofitne udruge pod nazivom „Hrvatski klaster konkurentnosti obrambene industrije“, u rad klastera uključene su i znanstveno istraživačke organizacije. Također državne institucije zadužene za obrambeno-sigurnosne poslove (MORH, MUP) prepoznale su da im klaster može poslužiti kao alat u provođenju raznih politika te razvojnih projekata.

Djelovanje klastera usko je povezano sa provedbom industrijskih politika RH (Industrijske strategije RH 2014.-2020.), inovacijskih politika (Strategije poticanja inovacija RH 2014.-2020.) te provedbom strategije pametne specijalizacije (S3). Hrvatska vojna industrija dugo je bila u nezavidnom položaju jer se nisu uspjele definirati uloge države kao vlasnika, kupca, regulatora i poslovnog promotora, a niti financijska sredstva nisu bila dostatna za pokrivanje troškova razvoja i istraživanja. Također, problem je nastao i na razini EU-a unutar čijih pravila nije bilo moguće ni dostupno financirati određene razvojne programe povezane sa obrambenom industrijom. Formiranjem klastera nastojalo se pokušati privući financijska sredstva iz ICT fondova Europske unije za troškove istraživanja i razvoja. Predstavnici Hrvatskog klastera rješenje su pronašli u kategoriji poznatoj kao *dual-use technology* (tehnologija dvojne namjene). Riječ je o tehnologijama koje se primarno koriste u civilne svrhe, a neka se rješenja mogu koristiti i u vojne svrhe. Također, Hrvatska je prva zemlja u Europskoj uniji koja je osnovala ovakav klaster (<http://www.hrvatski-vojn timer.hr/hr>).

Hrvatska vojna industrija postala je jedan od važnih segmenata na kojem se temelji i hrvatska obrana i sigurnost i gospodarstvo. Prema izvješću Ministarstva gospodarstva za odobrene izvozne dozvole, vojna industrija Hrvatske je u 2018. godini izvezla robe u vrijednosti 150 milijuna eura, što su tri četvrtine ukupne proizvodnje u toj industriji. Stockholmski institut za mirovna istraživanja procijenio je da 61 posto hrvatskog vojnog izvoza čine pištolji i puške, 14 posto streljivo, a devet posto su kacige. Preostalih 16 posto podijeljeno je na specijalizirane proizvode za vojne svrhe i civilnu zaštitu (obuća, odjeća, mehanizacija, IT, prehrana...). Kao najveći proizvođač lakšeg naoružanja pozicionirao se HS Produkt, koji je nositelj više od polovice izvoza hrvatske vojne industrije. Čak devet posto izvoza čine kacige tvrtke Šestan-Busch iz Preloga. Takav uspjeh izvoza i jamstvo kvalitete

proizvoda hrvatske vojne industrije djelomično se može zahvaliti članstvu u NATO-u, koje je hrvatskoj vojnoj industriji donijelo zapadne standarde te otvorilo vrata svjetskom tržištu (<https://www.energypress.net>).

Hrvatsko gospodarstvo temeljem članstva u NATO-u ima otvorena vrata u svijet poslovanja i tržišnog natjecanja, Vlada Republike Hrvatske je 2009. godine pokrenula projekt „Hrvatsko gospodarstvo i NATO“ sukladno Naputku o provedbi projekta „Hrvatsko gospodarstvo i NATO“. Ovaj projekt je prepoznat među hrvatskim gospodarstvenicima i njegov značaj održava činjenica da je početkom 2017. godine putem NSIP-a⁸, hrvatska tvornica trikotaže Galeb d.d. iz Omiša osvojila natječaj za nabavu donjeg rublja vrijedan gotovo 5 milijuna eura (<https://www.mingo.hr/page/nato-i-gospodarstvo>).

5.1. Obrambena industrija u RH i njezini razvojni smjerovi

Obrambena industrija ima ključnu važnost u stvaranju materijalne osnove države za obranu od svih oblika ugroza, a posebice u području pripremljenosti države za ratnu – obrambenu proizvodnju, stvaranja strateške robne rezerve te je osnovica za obrazovanje tehničkih kadrova za područje obrane. Stoga i sami sudionici obrambene industrije spadaju u subjekte od posebnog interesa s velikom odgovornošću, obavezama, ali i pravima te bi država u odnosu s njima trebala graditi partnerske odnose.

Veliku ulogu obrambena industrija Republike Hrvatske ima i u području gospodarske obrane jer umanjuje ovisnost države o nabavi kritičnih sredstava, robe i opreme u vrijeme neposrednih ugroza i same ugroze države, pogotovo ugroza širih razmjera kao što su regionalne i svjetske ugroze (regionalni sukobi, pandemije i sl.).

Hrvatska obrambena industrija razvila se tijekom Domovinskog rata (1991.-1995.) kao potreba za naoružanjem Hrvatske vojske, Zbora narodne garde i Hrvatske policije u trenucima okupatorskog djelovanja i u trenutku nametnutog embarga na naoružanje RH od strane međunarodne zajednice.

U vrijeme Domovinskog rata glavni cilj novonastale industrije bio je proizvodnja oružja, streljiva i opreme za obranu Hrvatske. Trebalo je iskoristiti dostupne kapacitete i sredstva koja su bila na dispoziciji Hrvatskim obrambenim snagama, unaprijediti i razviti njihov učinak. Na tim temeljima postepeno je počela rasti suvremena hrvatska vojna industrija, trgovačka društva prilagodila su svoju proizvodnju ratnim potrebama. Tijekom rata

⁸ NSIP (NATO Security Investment Programme), predstavlja osnovni element NATO zajedničkog financiranja, direktno sudjelujući u jačanju NATO operativne sposobnosti i promicanju interoperabilnosti između zemalja članica https://www.act.nato.int/images/stories/structure/nsip/nsip_nutshell_1.pdf.

usvojena je vojna proizvodnja koja se nije bazirala samo na licenciranoj proizvodnji, već i na vlastitim projektima. Nakon završetka vojnih djelovanja, odnosno nakon završnih operacija Bljesak i Oluja hrvatska vojna industrija postepeno je počela proces prilagodbe novim uvjetima i planovima razvoja Oružanih snaga. Ali, obzirom da nakon 1996. godine proizvodnja naoružanja i vojne opreme nije bila suvremeno planirana i organizirana te zakonski uređena, proizvodnja je bila bez sustavne potpore domaćih istraživačkih i razvojnih institucija.

Odlukom Vlade iz 1993. godine osnovano je Poduzeće Alan u čijoj su djelatnosti bili namjenska proizvodnja za potrebe Hrvatske vojske, konzalting u području proizvodnje i prometa sredstava za posebnu namjenu, trgovina na veliko sredstvima za posebnu namjenu, izvoz i uvoz sredstava za posebnu namjenu i usluge zastupanja inozemnih tvrtki (NN 148/93). Izmjenama iz 2002. godine poduzeće RH-ALAN promijenjeno je u društvo s ograničenom odgovornošću Agencija ALAN, koje obavlja poslove nadzora proizvodnje za potrebe izvoza, uvoza i izvoza naoružanja i vojne opreme (NN 33/2002).

Trenutno je u Republici Hrvatskoj proizvodnja vojne opreme i naoružanja regulirana Zakonom o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme (NN 33/02, 173/03, 146/08, 17/19). Njime se između ostalog definiraju i slijedeće aktivnosti: *„planiranje, razvoj proizvodnje i remonta naoružanja i vojne opreme; kriterij za određivanje i uporabu kapaciteta za proizvodnju i remont naoružanja i vojne opreme; promet naoružanja i vojne opreme; osiguranje i zaštita proizvodnje i prometa naoružanja vojne opreme; utvrđivanje sukladnosti s propisanim zahtjevima za naoružanje i vojnu opremu; proizvodnja i remont naoružanja i vojne opreme u ratu i u slučaju neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti Republike Hrvatske te priznanje patenata za izume koji su od interesa za poslove obrane“*.

Zakonodavni i regulatorni okvir za sektor obrambene industrije u ovom trenutku usklađen je sa zakonskom regulativom EU.

Ministarstvo obrane financira sustav obrane i provodi materijalno zbrinjavanje Oružanih snaga temeljem Pravilnika o materijalnom zbrinjavanju (NN 125/17). Pravilnik sadrži naputke za nabavu složenih borbenih sustava, kao dijela djelatnosti opremanja, modernizacije i održavanja naoružanja i vojne opreme.

5.2. Izdvajanje Republike Hrvatske za obranu prije i nakon ulaska u NATO Savez

Kao što smo već spomenuli NATO proračun izravno se financira iz zemalja članica kojima neposredno upravlja, sukladno dogovorenoj formuli o podjeli troškova koja je okvirno izračunata u odnosu na sposobnost plaćanja pojedine zemlje. Ovi doprinosi predstavljaju mali postotak sveukupnog proračuna za obranu svake članice te, u pravilu, zemlje članice financiraju izdatke onih struktura NATO-a u kojima sudjeluju. U okviru NATO-a, ovi doprinosi često slijede načelo zajedničkog financiranja. Najveći dio sredstava je nacionalan. Planiranje sredstava NATO-a nastoji osigurati Savezu sposobnosti koje su mu potrebne, ali se usredotočuje na elemente koji su združeni u zajedničkom financiranju, tj. ondje gdje članice udružuju sredstva u okviru NATO-a. Kada se pojave troškovi, zemlje raspravljaju da li treba primijeniti načelo zajedničkog financiranja tj. da li zahtjevi služe interesu svih zemalja, te one stoga trebaju zajednički snositi troškove.

Proračun za obranu Republike Hrvatske 2006. godine iznosio je 4.056.544.000 kn, a za 2007. godinu 4.518.565.368 kuna. Financijska i ekonomska kriza koja je nastupila nakon 2008. godine, netom prije ulaska Hrvatske u NATO savez uzrokovala je smanjenje proračuna i negativne posljedice na realizaciju planova opremanja i modernizaciju predviđenu Dugoročnim planom razvoja 2006.-2015. Smanjenjem raspoloživih novčanih sredstava u apsolutnim iznosima pogoršano je potrebom za ispunjavanjem već stvorenih ugovornih obveza i dio sredstava je preusmjeren na kratkoročno fiksne obveze kao što su plaće. Također financijska kriza je onemogućila kreditno financiranje vojnih projekata, što je sve do 2015. godine do donošenja novog Dugoročnog plana razvoja, tekući plan razvoja stavilo izvan snage (Karnjuš 2017: 46-47).

U kretanju udjela proračuna za obranu u BDP-u u razdoblju od 2010. do 2017. godine, vidljiv je pad od 1,6 % BDP-a, udjel izdataka za obranu najnižu točku je dosegno u 2016. godini sa 1,24 % BDP-a. Navedeni podaci govore da su izdaci za obranu padali više od pada BDP-a (Karnjuš 2017: 47).

Novim Strateškim pregledom obrane iz svibnja 2018. godine, Vlada Republike Hrvatske odredila je da će u skladu s proračunskim smjernicama NATO-a, Republika Hrvatska u idućim godinama nastaviti s kontinuiranim povećanjem izdvajanja za potrebe obrane prema ciljanih 2% BDP-a, uvažavajući fiskalne i ekonomske mogućnosti Republike Hrvatske, te povećanjem udjela troškova opremanja i modernizacije u obrambenom proračunu prema ciljanih 20%, čime će se osigurati daljnji razvoj obrambenih sposobnosti.

Vlada Republike Hrvatske izražava namjeru postupnog podizanja obrambenog proračuna prema zajedničkom dugoročnom cilju NATO-a, a to je 2% izdvajanja za obranu u odnosu na BDP, kao i 20% obrambenog proračuna za potrebe opremanja i modernizacije. Cilj je da se u razdoblju od 2019. do 2024. godine nastavi sa kontinuiranim povećanjem izdvajanja za obranu (<https://www.morh.hr.>). A radi implementacije obaveza investiranja u obranu koje je NATO usvojio u Walesu u rujnu 2014. godine (<https://vlada.gov.hr.>).

U 2016. izvršenje obrambenog proračuna ministarstva obrane Republike Hrvatske bilo je u visini 4.073.429.914 kuna, u 2017. godini u visini 4.439.029.635 kuna, a u 2018. godini u visini od 4.815.494.255 kuna što predstavlja povećanje za 10 posto. Rast obrambenog proračuna planiran je i u 2019., 2020. i 2021. godini i to izdvajanje 5.075.302.937 kuna u 2019., 5.363.354.764 kuna u 2020. i 5.711.534.262 kuna u 2021. (Državni proračun Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu NN 113/2018).

Iz predviđenih izdvajanja je u 2020. godini u odnosu na 2017. godinu, obrambeni proračun trebao biti veći za 1 milijardu kuna. MORH je samo za nabavu i otplatu borbenih zrakoplova, planirao u periodu 2018-2020. godine izdvojiti 350 milijuna kuna godišnje (<https://www.defender.hr.>).

Ministarstvo obrane prvi je put dobilo bezuvjetno mišljenje Državnog ureda za reviziju u rujnu 2018. o financijskim izvještajima za 2017. godinu. Državni ured za reviziju je u izvješću istaknuo kako su financijska izvješća Ministarstva obrane za 2017. godinu u skladu sa Zakonom o proračunu. Prema mišljenju Državnog ureda za reviziju poslovanje Ministarstva obrane za 2017. godinu obavljeno je u skladu sa zakonom, drugim propisima i unutarnjim aktima Ministarstva obrane (Godišnje izvješće o obrani za 2018. godinu).

Iz službenih podataka NATO-a vidljivo je da je Hrvatska od 29 članica na sredini liste prema izdvajanju za obranu. Hrvatska je sa svojim 1,23 posto u 2016. godini bila 14 od 27 zemalja (ne računajući Island koji nema vojsku). Prema izdvajanju za obranu Hrvatska je bila i ispred europskih zemalja poput Njemačke, Italije, Španjolske ili Slovenije koja za obranu izdvaja samo 0,94 posto BDP-a. U 2017. godini prosjek europskih zemalja bio je 1,46 posto, dok čak 17 zemalja izdvaja ispod prosjeka. Zemlje članice koje predvode u izdvajanju za obranu su Sjedinjene države s 3,61 posto, Grčka s 2,38 posto, Velika Britanija s 2,21 posto, Estonija s 2,16 posto. Hrvatski proračun za obranu bio je u kontinuiranom padu još od 2011. godine, kada smo s 1.60 posto bili iznad prosjeka europskih članica Saveza, koji je iznosio 1,56 posto, odnosno bili smo u gornjoj trećini članica. Sljedeće, 2012. godine, s 1,53 posto izdvajali smo jednako prosjeku europskih članica. Još 2014. smo s 1,41 posto bili u gornjoj trećini zemalja, da bi s današnjih 1,23 bili točno na polovici liste. U 2017. godini Ministarstvo

obrane dobilo je 4,385 milijardi kuna, što je 363 milijuna kuna više, ali s obzirom na očekivani rast BDP-a, ukupna izdvajanja za obranu zadržala su se na istom postotku – 1,23 posto BDP-a (<https://www.nato.int/nato>).

Obzirom na novo nastalu situaciju uzrokovanu borbom protiv epidemije uzrokovane virusom Covid-19, preraspodjelom proračunskih sredstava od 9 travnja 2020. godine Ministarstvu obrane RH smanjen je proračun u iznosu od 346.400.000 kn, odnosno 6,9 posto prethodno planiranih novaca. Time je obrambeni proračun RH od prethodno planiranih 5.339.629.262 kuna spušten na 4.993.229.262 kuna, što je blizu razine koja se krajem 2018. godine planirala za 2019. godinu (5.075.302.937 kuna), (<https://www.obris.hr>).

Glavnina ušteda koncentrirana je u stavkama opskrba materijalnim sredstvima (smanjenje od oko 57,9 milijuna ili 12,42 posto), izgradnja, rekonstrukcija i adaptacija objekata i infrastrukture (smanjenje od oko 32,1 milijuna kuna ili 17,48 posto), kao i na strateškim projektima obalni ophodni brod (smanjenje od 13 milijuna kuna ili 17,02 posto), te NATO integrirani sustav PZO (smanjenje od 9 milijuna kuna ili 2,585 posto), (<https://www.obris.hr>).

Možemo zaključiti da obzirom na epidemiju koja je zahvatila cijeli svijet i koja utječe na globalnu ekonomiju i tržište ne zna se kad ćemo se vratiti na proračunske trendove predviđene za 2020. godinu.

5.3. Koristi od Hrvatskog članstva u NATO Savezu

Ulaskom države u NATO povećava se kreditni rejting zemlje, povećavaju se domaće i strane investicije, država se bolje pozicionira na svjetskom energetsom tržištu. Izravne koristi od ulaska u NATO mogu biti: ulaganje u civilnu i vojnu infrastrukturu, koja se financira direktno iz NATO fondova.

Kako NATO nije samo vojni savez već i politički potrebno je istaknuti njegove utjecaje na ekonomsku situaciju zemlje, kako ne postoji metodologija i način na koji se mogu prikazati točni troškovi i koristi države od ulaska u NATO Savez. Ipak, iskustva i istraživanja su pokazala da postoji poveznica između pristupanja u NATO i rasta razvoja države. Obzirom da države u procesu pristupanja moraju provesti brojne reforme, kako u političkom, institucionalnom tako i u ekonomskom okruženju, a čime se povećava sigurnost poslovnog okruženja.

Kolektivna obrana povezana je sa smanjenjem troškova osiguranja nacionalne obrane za NATO saveznike u usporedbi s onim što bi trebali potrošiti kad bi bili izvan NATO-a (Mišević, Lazibat i sur. 2012: 103).

„Indirektne koristi od pristupanja u Savez su brojne: provedene reforme nužne za ulazak u Savez rezultiraju izgradnjom boljeg poslovnog okruženja za domaće i strane poslovne partnere; rizici na razini države su smanjeni, što utječe na smanjenje kamatnih stopa i povećanje domaćih i inozemnih investicija i posljedično razvojem i rastom cjelokupnog gospodarstva“ (Mišević, Lazibat i sur. 2012: 111).

2019. godine Hrvatska je obilježila desetu obljetnicu od ulaska u NATO Savez, iako je danas teško zamisliti drugačiji put, obzirom da se radi o državi koja je, ne toliko davno, izašla iz rata. Stručnjak za obranu i sigurnost dr. Marinko Ogorec naglašava, da bi sustav izdvajanja za obranu, pristup obrambenim pripremama i potencijalima danas bio bitno drugačiji da Hrvatska nije članica Saveza. *„Sve bi bilo složenije i skuplje, a bili bi znatno nesigurniji nego što smo sada“* (<https://www.dw.com/hr>).

Vjerovalo se da će sam ulazak u NATO biti dovoljan da pokrene hrvatsku industriju i standard građana, ali na široko tržište uspjele su se plasirati samo tvrtke sa vrhunskom kvalitetom proizvoda kao što su HS Product i Šestan Busch, koje su tako postale dijelom NATO brenda. Također, naši su se pripadnici jako dobro pozicionirali u svim NATO misijama, te je u istima, obzirom na desetogodišnje iskustvo Republika Hrvatska imala samo jednu žrtvu.

Vojni analitičar Igor Tabak, naglašava da je članstvo u NATO Savezu pitanje novaca i pri tome se često miješaju pojmovi članarina i ulaganje u obranu. Hrvatska je u 2018. godini za članstvo platila nešto više od 31 milijuna kuna, dok se 2% BDP-a odnosi na izdvajanja za vlastitu obranu, a radi se o ostvarivanju cilja koje su članice postavile 2014. godine u Cardiffu.

Vladajući su se tako pohvalili da su izdvajanja skočila s 1,3 na 1,71 posto, što je skoro pa cilj, samo što su u ta izdvajanja uključena izdvajanja za mirovine djelatnih vojnih osoba i branitelja, i što nije praksa drugih država članica. Na takav način uračunavanja braniteljskih mirovina u izdvajanje za obranu, otežavaju se dosizanja drugih kriterija, te kako smo skočili na listi ukupnih izdvajanja, tako smo automatski pali na listi modernizacijskih izdvajanja ističe, Tabak (<https://www.dw.com/hr>).

6. Zaključak

Ulazak Republike Hrvatske u NATO savez pozitivno se odrazio na njezinu nacionalnu sigurnost, obzirom da Hrvatskoj trenutno ne prijete opasnost konvencionalnog vojnog napada, ali se takva pretpostavka ne smije potpuno isključiti obzirom na krize u našem širem okruženju, koje se reflektiraju i na djelovanje Oružanih snaga RH kroz aktivnosti koje planira i poduzima NATO u odgovoru na te krize. Ali krize u daljem okruženju, migracijska kriza u koju je uključena i Hrvatska, nameću potrebu održavanja visoke spremnosti Oružanih snaga.

Članstvom Republike Hrvatske u NATO savezu, omogućeno nam je da zajedno s ostalim saveznicama oblikujemo politiku Saveza, te aktivno doprinosimo procesima izgradnje svjetske i europske sigurnosti, dok nam je s druge strane članstvo u Savezu dalo dodatni poticaj u razvoju niza sposobnosti od koristi za našu nacionalnu sigurnost, a kojima ujedno doprinosimo ukupnim NATO sposobnostima.

Od ulaska u NATO savez pa do danas Republika Hrvatska je donijela brojne ključne dokumente važne za obrambeno planiranje, pokazala se kao predana i pouzdana članica Saveza, a više od 6700 pripadnika Hrvatske vojske sudjelovalo je u NATO vođenim misijama, operacijama i aktivnostima⁹. Dajući svoj doprinos operacijama i misijama Saveza, Hrvatska ispunjava svoje međunarodne obveze u stabilizaciji kriznih žarišta, razvija sposobnost vlastitih Oružanih snaga te prenosi prethodno stečena znanja.

Nadalje, Hrvatska je bila, i danas je aktivan sudionik višegodišnjeg procesa promišljanja transformacije NATO saveza, procesa koji ima za cilj dodatno konsolidirati NATO politiku, resurse i financije, a kako bi se Savez mogao na odgovarajući način nositi s izazovima i u budućnosti.

Oružane snage Republike Hrvatske su u svojoj relativno kratkoj povijesti prošle značajnu transformaciju od masovne mobilizacije vojske za vrijeme Domovinskog rata, preko postupne izgradnje profesionalizirane vojske, do ukidanja obveznog vojnog roka i smanjenja profesionalne komponente, također dugotrajna gospodarska kriza, koja je započela 2008. godine, uzrokovala je smanjenje proračuna i proizvela je negativne posljedice na realizaciju planova opremanja i modernizaciju predviđenih Dugoročnim planom razvoja 2006.-2015. Smanjena su novčana sredstva u apsolutnim iznosima dok je dio sredstava preusmjeren na kratkoročno fiksne obveze kao što su plaće. Također, došlo je do zapuštanja brojnih vojnih

⁹ <https://www.morh.hr/hr/10-godina-clanstva-rh-u-nato-savezu.html>; pristupljeno 05.04.2019.

objekata i smanjivanja kvalitete života u tim objektima. Financijska kriza je onemogućila kreditno financiranje vojnih projekata, što je sve do 2015. godine do donošenja novog Dugoročnog plana razvoja, tekući plan razvoja stavilo izvan snage.

Članstvo RH u NATO savezu osigurava mogućnost hrvatskim tvrtkama i obrtnicima da u suradnji s drugim članicama NATO-a sudjeluju na brojnim projektima. Jedna od najvećih slabosti industrijskog sektora je konstantno smanjenje sredstva za razvoj i nabavu naoružanja i vojne opreme od strane MORH-a, što zbog globalne krize, što zbog smanjenja proračunskih sredstava, usklađenjima sa NATO politikama, pravilima EU po pitanju naoružanja, MORH teško može planirati sigurnu nabavu naoružanja i vojne opreme. Ograničavajući faktor je nemogućnost financiranja bilo koje vrste naoružanja i vojne opreme iz europskih fondova.

U javnosti je zadnjih godina prikazano da obrambeni proračun Republike Hrvatske nakon duge stagnacije u 2018., 2019. i 2020. godini nastavio s rastom koji je započeo 2017., čime se ispunjava odgovornost Republike Hrvatske kako prema nacionalnim sposobnostima, tako i prema međunarodnim obvezama u sklopu Sjevernoatlantskoga saveza i Europske unije. Što se čini, da je ipak samo želja vladajućih u Hrvatskoj. Obzirom, da iz zadnjih NATO izvješća koje se odnose na Hrvatsku ispada da su u ta izdvajanja uključeni i izdaci za druge obveze kao što su izdaci za mirovine, čime ispada da se otežava dosizanje drugih kriterija ključnih za razvoj sposobnosti kroz proces modernizacije i opremanja.

Ovim radom prikazano je da se Republika Hrvatska nakon ulaska u NATO postepeno prilagodila suvremenom konceptu obrane koji smatra civilno-vojnu suradnju uspješnom, a proizvodnju za potrebe obrane i sigurnosti jednim od stupova nacionalne sigurnosti. U budućnosti modernizacija OS RH trebala bi se zasnivati na domaćoj proizvodnji naoružanja i vojne opreme. Domaća proizvodnja predstavlja prvi čimbenik opremanja oružanih snaga, a jačanje njene konkurentnosti je jedna od odrednica razvoja obrambene industrije i samog gospodarskog razvoja države.

Literatura:

1. Božinović, D. (2010): *NATO –EU*, Topical, Zagreb.
2. Barić, R., *Hrvatska strategija za PfP*, Politička misao, Vol XXXVII, (2000), br. 3., str. 171- 175,
3. Barić, R., *Tarnsformacija NATO-a i Hrvatska obrambna reforma*, Polemos 7 (2004.) 1-2: 45-89, ISSN 1331-5595,
4. Cvrtila, V., 2004., *Hrvatska i Nato*, Centar za politološka istraživanja,
5. Cvrtila, V., *Republika Hrvatska u euroatlantskoj zajednici*, Politička misao, Vol XXXVII, (2000), br.3 str. 167-170,
6. Čehulić, L., *Euroatlantizam*, Politička kultura, Zagreb, 2003.,
7. Jakešević, R., *Hrvatska i mirovne misije Ujedinjenih nacija*, Centar za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.,
8. Mikac, R. (2008) *Uloga NATO-a u planiranju u kriznim situacijama*, Centar za sigurnosne studije i Političku kulturu
9. Mišević, P., Lazibat, T., Jurčević, J., *Utjecaj primjene NATO standarda na razvoj Hrvatskog gospodarstva*, Poslovna izvrsnost, Zagreb, God.VI (2012) Br.1
10. Radičević, T. (2009): *Hrvatsko djelovanje u NATO-u – sigurnosni i strateški aspekti*, *Sigurnost i obrana RH u euroatlantskom kontekstu*, 139-141.
([http://www.pilar.hr/novosti teme/117-objavljen-zbornik -sigurnost-i-obrana-rh-u-euroatlantskom-kontekstu](http://www.pilar.hr/novosti teme/117-objavljen-zbornik-sigurnost-i-obrana-rh-u-euroatlantskom-kontekstu), pristupljeno 30.04.2019.
11. Kurečić, P., 2011., *Geopolitika i geoekonomija suvremenog NATO-a*, Stajner Graf,
12. Tatalović, S., *Hrvatska i partnerstvo za mir*, Politička misao, Vol XXXVII, (2000), br.3 str. 165-167,
13. Tatalović, S., *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Politička kultura, Zagreb, 2006., str. 238-239,
14. Radičević, T. (2009): *Hrvatsko djelovanje u NATO-u – sigurnosni i strateški aspekti*, *Sigurnost i obrana RH u euroatlantskom kontekstu*, 139-141.
([http://www.pilar.hr/novosti teme/117-objavljen-zbornik -sigurnost-i-obrana-rh-u-euroatlantskom-kontekstu](http://www.pilar.hr/novosti teme/117-objavljen-zbornik-sigurnost-i-obrana-rh-u-euroatlantskom-kontekstu), pristupljeno 30.04.2019.
15. *Zakon o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora* (NN/MU3, 0d 27.03.2009.),
16. *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske NN 32/2002*,
17. *Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske NN 73/2017*,

18. Strateški pregled obrane NN 43/2018,
19. Strateški plan ministarstva obrane za razdoblje 2019. – 2021., Ministarstvo obrane, KLASA: 402-08/18-01/4, URBROJ: 512-01-18-4 od 28. ožujka 2018. godine,
20. Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske za razdoblje od 2015 do 2024 godine NN 151/14,
21. Državni proračun Republike Hrvatske za 2019. godinu i projekcije za 2020. i 2021. godinu (NN 113/2018),
22. Vukadinović, Čehulić, Lovrić, 2006., *NATO u međunarodnim odnosima*, Zagreb,
23. Vukadinović, R., Č. Vukadinović, L., Božinović, D., 2007., *NATO euroatlantska integracija*, Topical, Zagreb,
24. Zakon o proizvodnji, remontu i prometu naoružanja i vojne opreme (NN 33/02, 173/03, 146/08, 17/19),
25. Odluka o osnivanju Poduzeća "Alan", Zagreb (NN 12/93),
26. Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Poduzeća RH-ALAN, Zagreb (NN 148/02),

Internetski izvori:

1. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=54294>; (pristupljeno 19.09.2018.)
2. <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/multi-org-inicijative/nato/hrvatska-i-nato>; (pristupljeno 20.09.2018.)
3. <http://defender.hr/europa-i-rusija/oruzane-snage-1/republika-hrvatska-na-13-mjestu-prema-visini-izdvajanja-za-obranu-unutar-nato-saveza.php>; (pristupljeno 20.09.2018.)
4. <https://www.morh.hr/hr/vijesti-najave-i-priopcenja/priopcenja/17265-zaklju%C4%8Dak-vlade-rh-o-postupnom-pove%C4%87anju-izdvajanja-za-obranu.html>; (pristupljeno 03.10.2018)
5. <https://www.defender.hr/naslovnica-izdvojeno/obrambeni-proracun-za-2018-godinu-se-povecava-10/>; (pristupljeno 03.10.2018.)
6. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160704_160704-pr2016-116.pdf; (pristupljeno 03.10.2018.)
8. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2018/06%20lipanj/102%20sjednica%20VRH//102%20-%2016.pdf>; (pristupljeno 03.10.2018.)
7. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_113694.htm; (pristupljeno 04.10.2018.)

8. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm?selectedLocale=en; (pristupljeno 04.10.2018.)
9. <http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/medunarodna-sigurnost/mirovne-misije/hrvatska-u-mirovnim-misijama-i-operacijama/hrvatska-u-mirovnim-misijama-i-operacijama-nato-a/>; (pristupljeno 04.10.2018.)
10. MORH (2019) Deset godina članstva RH u NATO savezu, <https://www.morh.hr/hr/10-godina-clanstva-rh-u-nato-savezu.html>; (pristupljeno 05.04.2019.)
11. Ivanjek, Jan (2017) Hrvatski vojni preporod: u sedam koraka do statusa najmoćnije regionalne vojne sile – što sve donosi i koliko košta modernizacijska ofenziva u HV-u. Globus, <http://www.jutarnji.hr/globus/Globus-politika/hrvatski-vojni-preporod-u-sedam-koraka-do-statusa-najmocnije-regionalne-vojne-sile-sto-sve-donosi-i-koliko-kosta-modernizacijska-ofenziva-u-hv-u/6492556/>; (pristupljeno 16.09.2018.)
12. Godišnje izvješće o obrani za 2018. godinu - Vlada Republike Hrvatske, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Svibanj/158%20sjednica%20VRH/158%20-%203.pdf>; (pristupljeno 13.06.2019.)
13. Domjančić, Stjepan (2012) Strateška razvojna vizija obrambenog sustava: Konceptualizacija u hrvatskim uvjetima, *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 1:56-58., https://www.pilar.hr/wpcontent/images/stories/dokumenti/sigurnost_obrana/5.pdf; (pristupljeno 20.09.2018.)
14. Luša, Đ. (2012): Politika širenja NATO -a prema Zapadnom Balkanu u dihotomiji racionalističke konstruktivističke teorije međunarodnih odnosa, *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 1: 205-226. <https://hrcak.srce.hr/99817> (pristupljeno 16.02.2019.)
15. <https://www.morh.hr/povratak-32-pripadnika-hrvatske-vojske-iz-afganistana/> (pristupljeno 10.06.2020.)
16. https://www.morh.hr/Pripadnici_33_HRVCON-a_ispraceni_u_KFOR_MORH (10.06.2020.)
17. Politika i donošenje odluka, <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006/Part2.pdf>(pristupljeno 16.02.2019.)
18. <https://www.mingo.hr/page/nato-i-gospodarstvo> (pristupljeno 10.08.2020.)
19. <https://hrvatski-vojnici.hr/obrambena-industrija-motor-razvoja-hrvatskog-gospodarstva/> (pristupljeno 16.06.2020.)
20. <https://hkkoi.hr/index.php/strateski-okvir/>, (pristupljeno 10. lipnja 2020.)
21. <https://www.energypress.net/rekordan-izvoz-hrvatske-vojne-industrije/> (pristupljeno 15. lipnja 2020.)

22. Karnjuš, I. (2018): Obrambeni proračun kao čimbenik razvoja sposobnosti Oružanih snaga Republike Hrvatske, Strategos: Znanstveni časopis hrvatskog vojnog učilišta Dr. F. Tuđman, Vol. 2 No. 1, 2018., <https://hrcak.srce.hr/203530> (pristupljeno 10.07.2020.)
23. Obrambeni proračun- prva runda rezova, <https://obris.org/hrvatska/obrambeni-proracun-prva-runda-rezova/>, (pristupljeno 10.07.2020.)
24. <https://www.dw.com/hr/isplati-li-se-hrvatskoj-%C4%8Dlanstvo-u-nato-u/a-48183203>, (pristupljeno 15.07.2020.)

Sažetak

Predmet istraživanja ovog rada je razvoj obrambenog sustava Republike Hrvatske nakon ulaska u NATO. Nemoguće je pisati o NATO savezu bez osvrta na osnivanje i politiku do 1989. godine, odnosno do raspada SSSR-a. Proširenju nakon 1990. godine, kada je utemeljen dokument Partnerstvo za mir, kao novi model za odnose s državama nečlanicama. Strateškim konceptom NATO-a iz 2010. godine kao temeljne zadaće Saveza navode se kolektivna obrana, upravljanje krizama i kooperativna sigurnost.

Poseban osvrt ovog rada je na pristupanju Republike Hrvatske u NATO, te utjecaj članstva u NATO na razvoj obrambenih sposobnosti, prioriteta i aktivnosti Hrvatske kao NATO članice, doprinosi u sudjelovanju u međunarodnim misijama. Osnovna zadaća obrambenog sustava Republike Hrvatske je njezino osiguranje sposobnosti za obranu, a temeljni nositelj obrane su Oružane snage. Kroz reforme obrambenog sustava Oružane snage moraju postati moderna sila koja će biti sposobna odgovoriti zahtjevima nacionalne obrane, izazovima, prijetnji i zahtjevima koji proizlaze iz međunarodnih obveza. Jedan od važnih ciljeva razvoja Oružanih snaga je postizanje interoperabilnosti sa snagama država članica NATO-a.

U konačnici rada tvrdim da je obrambena industrija potencijalni pokretač razvoja hrvatskog gospodarstva, na koju bi u budućnosti trebalo staviti poseban naglasak, obzirom da ulaskom u NATO savez naše firme imaju otvorena vrata u svijet poslovanja i tržišnog natjecanja. Strateškim pregledom obrane iz 2018. godine, Vlada Republike Hrvatske odredila je da će u skladu s proračunskim smjernicama NATO-a, Hrvatska nastaviti s povećanjem izdvajanja za potrebe obrane prema ciljanih 2 posto BDP-a, uvažavajući fiskalne i ekonomske mogućnosti, te povećanjem udjela troškova opremanja i modernizacije u obrambenom proračunu prema ciljanih 20 posto.

Ključne riječi: NATO, Hladni rat, kolektivna obrana, krizno upravljanje, kooperativna sigurnost, Partnerstvo za mir, Strategija nacionalne sigurnosti, mirovne misije i operacije, razvoj obrambenog sustava Republike Hrvatske, obrambene sposobnosti, modernizacija oružanih snaga, obrambena industrija, klaster konkurentnosti, izdvajanje za obranu, obrambeni proračun Republike Hrvatske.